

Tomasz Król

NIEMIECCY AUTONOMIŚCI JAKO EKSTREMISTYCZNY FENOMEN¹

Słowa kluczowe:

autonomiści, ekstremizm, ideologia, przemoc, styl

Wstęp

Przyglądając się z polskiej perspektywy przebiegowi odbywającego się corocznie święta 1 maja w miastach RFN, trudno nie zauważyć pewnej „tradycji” jego obchodów, jaką stanowią związane z nim gwałtowne i brutalne wystąpienia sił skrajnie lewicowych. Ich bilansem pozostaje zazwyczaj znaczna liczba zatrzymanych, rannych funkcjonariuszy służb porządkowych oraz wyrządzone w znacznych rozmiarach szkody materialne. Obraz niepokojów w tamtejszych ośrodkach miejskich nie ogranicza się jednak wyłącznie do tego wydarzenia, lecz ma znacznie bardziej stały charakter, przyjmując formę zamachów na instytucje państwowe, prywatne lokale, infrastrukturę techniczną, podpaień samochodów czy też wreszcie gwałtownych starć prawicowych i lewicowych ekstremistów².

Główną odpowiedzialność za powyższy stan rzeczy (trwający *notabene* nieprzerwanie od kilkunastu lat) niemieccy specjaliści od spraw bezpieczeństwa wewnętrznego przypisują tzw. Autonomistom, stanowiącym w ich mniemaniu, skłonny do stosowania przemocy obóz w ramach lewicowo-ekstremistycznego spektrum. Wyjątkowa agresywność ich wystąpień oraz szacunkowa liczba

¹ Praca stanowi streszczoną i zmodyfikowaną wersję II i III rozdziału mojej pracy licencjackiej pt. *Niemieccy Autonomiści – polityczna subkultura czy nowy ruch społeczny?*, obronionej w lipcu 2012 r.

² Zob. I. Marx, U. Kraetzer, *Extremismus – Chancenlos gegen linke Gewalttäter?*, http://www.rbb-online.de/klartext/ueber_den_tag_hinaus/rechts_und_linksextremismus/extremismus_chancenlos.html, 1.07.2009.

przedstawiciele (ok. 6-7 tys.)³ sprawia, iż stanowią oni jedno z poważniejszych wyzwań dla porządku publicznego państwa niemieckiego, zachęcając tym samym do bliższego przyjrzenia się ich specyfice. W tym celu niezbędne wydaje się zwięzłe przedstawienie genezy tego antydemokratycznego fenomenu oraz jego krótkie scharakteryzowanie pod względem trzech zasadniczych kryteriów: ideologii, form działalności i taktyki oraz stylu.

Geneza Autonomistów – „rewolta studencka”, „Autonomia Operaia” i „Spontis”

Choć zdecydowana większość badaczy zajmujących się środowiskiem Autonomistów przyjmuje za początki ich egzystencji jako samodzielnego „podmiotu wydarzeń” początek lat 80-tych XX wieku⁴, to jednak jego geneza w zgodnej opinii zarówno przedstawicieli środowiska naukowego, jak i samych Autonomistów, sięga swoimi korzeniami nieco dalej, tj. rebelii studenckiej drugiej połowy lat 60-tych ubiegłego wieku⁵. Pomijając niezwykle skomplikowany i kontrowersyjny splot czynników odpowiedzialnych za jej wybuch w ówczesnej Republice Federalnej Niemiec, warto zwrócić uwagę, iż do jej najważniejszych negatywnych konsekwencji należy zaliczyć odrodzoną lewicowo-ekstremistyczną przemoc⁶. Symbolem narastającej fali agresji wśród młodych ludzi stała się tzw. bitwa przy Tegeler Weg 4 listopada 1968 r. w zachodnim Berlinie, gdzie obrażeń doznało 130 policjantów oraz 21 studentów. Co warte podkreślenia, ówczesna przemoc, ze strony zrewoltowanej młodzieży, przybrała w znacznym stopniu zaplanowany charakter⁷.

³ Zob. Bundesamt für Verfassungsschutz, *Verfassungsschutzbericht 2010*, http://www.verfassungsschutz.de/download/SHOW/vsbericht_2010.pdf, s. 130, 135-148, 1.07.2011.

⁴ Zob. m. in. S. Haunss, *Antiimperialismus und Autonomie – Linksradikalismus seit der Studentenbewegung*, [w:] R. Roth, D. Rucht (Hrsg.), *Die sozialen Bewegungen in Deutschland seit 1945*, Frankfurt am Main – New York 2008, s. 505-532; A. Pfahl-Traughber, *Die Autonomen. Portrait einer linksextremistischer Subkultur*, „Aus Politik und Zeitgeschichte”, 1998, Nr 9-10, s. 37.

⁵ Zob. J. Schwarzmeier, *Die Autonomen zwischen Subkultur und sozialer Bewegung*, Göttingen 2001, s. 10; Geronimo, *Feuer und Flamme. Zur Geschichte der Autonomen*, Berlin-Amsterdam 1995, s. 23-25.

⁶ Zob. Landesamt für Verfassungsschutz, *Deutscher gewaltorientierter Linksextremismus in Berlin. Die „militante autonome Bewegung”*, „Durchblicke”, 1995, Nr 5, s. 7.

⁷ Zob. U. Wesel, *Die verspielte Revolution. 1968 und die Folgen*, München 2002, s. 115-116.

Źródła pochodzenia samego samookreślenia się jako „Autonomistów” należałoby natomiast doszukiwać się poza obszarem państwa zachodnioniemieckiego, a mówiąc konkretniej w północnych Włoszech. Powstała tam w tym samym okresie, również na fali „rewolucji młodych”, (w przypadku Włoch, inaczej niż w Niemczech, doszło do krótkotrwałego sojuszu zrewoltowanej młodzieży z robotnikami⁸) polityczna organizacja, jaką była *Autonomia Operaia* („Autonomia Robotników”), stanowiąca specyficzny konglomerat pochodzących głównie z południa kraju niewykwalifikowanych robotników oraz północno-włoskich studentów. Ich cechami charakterystycznymi stała się z jednej strony zamierzona samoizolacja względem związków zawodowych oraz Włoskiej Partii Komunistycznej (zarzucano im dostosowanie się do kontestowanych kapitalistycznych wzorców oraz zburzycielstwo), z drugiej świadoma rezygnacja ze sztywnych struktur organizacyjnych i przywództwa na rzecz koncentracji na brutalnej walce o wysunięte żądania (w postaci militarnych demonstracji, akcji sabotażowych oraz strajków w zakładach produkcyjnych w I połowie lat 70-tych XX wieku)⁹. Obraz niepokoju w państwie włoskim uzupełniały powstałe niejako obok i składający się z grup marginalnych, tj. lokujących się poza procesem produkcji (bezrobotnych, bezdomnych, „miejskich Indian”), ruch „Autonomii”¹⁰, któremu przypisuje się główną odpowiedzialność za społeczne niepokoje lat 1977-1979¹¹.

Wpływ na powstanie środowiska niemieckich Autonomistów w przeważającym stopniu wywarły jednak konsekwencje upadku „studenckiej rewolty”, czego jednym z efektów stał się powstały w latach 70-tych XX wieku nurt niedogmatycznej lewicy¹².

⁸ Zob. N. Frei, 1968. *Jugendrevolte und globaler Protest*, München 2008, s. 164-174.

⁹ Zob. A. Pfahl-Traughber, *Die Autonomen zwischen Anarchie und Bewegung, Gewaltfixiertheit und Lebensgefühl*, http://www.bpb.de/themen/6JVE0B,0,0,Die_Autonomen_zwischen_Anarchie_und_Bewegung_Gewaltfixiertheit_und_Lebensgef%FChl.html, 17.03.2008.

¹⁰ A. Pfahl-Traughber, *Die Autonomen. Portrait...*, s. 36.

¹¹ Zob. Geronimo, *Feuer...*, s. 43-48.

¹² Do pozostałych nurtów należy zaliczyć: nurt komunistycznych; nurt ortodoksyjnych grup marksistowsko-leninowskich, maoistowskich i trockistowskich (tzw. K-Gruppen) oraz nurt lewicowo-ekstremistycznych organizacji terrorystycznych, jak Frakcja Czerwonej Armii, Komórki Rewolucyjne, czy też Ruch 2. Czerwca. Zob. U. Wesel, *Die verspielte...*, s. 162-163, 182-191.

Jego reprezentanci (tzw. „Spontis”), odrzucający ideologię i organizację pozostałych prądów niemieckiej lewicy, od połowy dekady tych lat odnotowywali coraz większe sukcesy w środowisku studenckim. Do znacznej sympatii wśród żaków przyczyniło się w głównej mierze jednoznaczne opowiedzenie się „Spontis” za organizacyjną autonomią oraz legitymizacja przeprowadzanych przez siebie niekonwencjonalnych akcji nie uzasadnieniem teoretycznym, lecz emocjonalnymi wypowiedziami (zastąpienie brakującej ideologii subiektywnym woluntaryzmem)¹³, nadającymi tym samym ich działalności „efekt świeżości” w obliczu (postrzeganych przez młodych jako skostniałych) istniejących struktur politycznych¹⁴. Pozytywna recepcja tego nurtu nie powinna jednak przystaniać jego głównego celu, jakim było wywalczenie tzw. wolnych przestrzeni (*Freiräume*), umożliwiających samorozwój i wcielanie w życie własnych norm postępowania jako kontrkultura¹⁵. W drodze do ich osiągnięcia przyjmowali oni niejednoznaczny stosunek do przemocy (częściowo ją odrzucając, jednak z akceptacją różnicy pomiędzy przemocą względem rzeczy a przemocą względem osób)¹⁶. Efektem tej ambiwalentnej relacji stały się gwałtowne zamieszki miejskie podczas zjazdu tego ruchu na „Narodowym Kongresie Oporu. Podróż do TUNIX” w Berlinie Zachodnim w styczniu 1979 r.¹⁷.

Moment zaistnienia środowiska Autonomistów w społecznej świadomości, pomimo ich udziału już w drugiej połowie lat 70-tych XX wieku w ramach gwałtownie rozwijającego się w RFN ruchu przeciwko energii atomowej, w którym definiowali się

¹³ A. Pfahl-Traugber, *Die Autonomen. Portrait...*, s. 37.

¹⁴ Zob. J. Scheer, J. Espert, *Deutschland, Deutschland, alles ist vorbei. Alternatives Leben oder Anarchie? Die neue Jugendrevolte am Beispiel der Berliner 'Scene'*, München 1982, s. 8-12, 17; A. Sakson, *Młodość Berlina Zachodniego: studium socjologiczne*, Poznań 1991, s. 67-104, 160.

¹⁵ J. Scheer, J. Espert, *Deutschland...*, s. 18-19; Geronimo, *Feuer...*, s. 64-66.

¹⁶ Jak wyjaśnia A. Pfahl-Traugber, *charakterystycznymi cechami tego ruchu było odrzucenie tzw. >>panującego systemu<<, co oczywiście obejmowało łamanie prawnych granic w ramach akcji politycznych oraz próbę budowy kontrkultury, która znajdowała swój wyraz w rozmaitych własnych projektach jak autonomiczne centra młodzieżowe w publicznych budynkach i samorządne instytucje w ramach zajętych domów*. Zob. A. Pfahl-Traugber, *Die Autonomen. Portrait...*, s. 37.

¹⁷ Zob. J. Scheer, J. Espert, *Deutschland...*, s. 19-20; Geronimo, *Feuer...*, s. 85-91; Landesamt für Verfassungsschutz, *Deutscher...*, s. 13.

jako „militarne skrzydło” tego protestu¹⁸, stanowiły dwa wydarzenia – wielogodzinne zamieszki 6 maja 1980 r. na stadionie miejskim w Bremie w związku z publiczną uroczystością zaprzysiężenia rekrutów do Bundeswehry¹⁹ oraz „młodzieżowa rewolta” (*Jugendrevolte*), która niespodziewanie wybuchła na przełomie lat 1980/1981 w wielu miastach RFN (m. in. w Berlinie Zachodnim, Hamburgu, Frankfurt nad Menem czy Getyndze)²⁰. Od tego momentu niemieccy Autonomiści, w nieregularnych odstępach czasu, swoją działalnością budzą zainteresowanie środków masowego przekazu, a co za tym idzie opinii publicznej, zastanawiającej się nad istotą tego lewicowo-ekstremistycznego fenomenu.

Ideologia

Próba dokonania krótkiej charakterystyki ideologii środowiska Autonomistów stanowi nie tylko nietatwe, lecz również i niewdzięczne zadanie. Wynika ona przede wszystkim z faktu kluczowego problemu, jaki stanowi kwestia ich samopostrzegania się, będąca odzwierciedleniem niezwyklej heterogeniczności tego obozu w ramach lewicowo-ekstremistycznego spektrum²¹. Intelktualnych podstaw należałoby doszukiwać się w opublikowanym pod koniec 1981 r. w środowiskowym czasopiśmie „Radikal” autonomicznym konspekcie („Thesenpapier”), stanowiącym wynik spotkania we włoskiej Padwie w tym samym roku (zrewidowanym podczas kongresu Autonomistów w Berlinie w 1995 r.)²².

Jak zaznaczają oni już na samym początku powyższego dokumentu, *walczymy za siebie, inni walczą także za siebie, a wspólnie jesteśmy silniejsi. Nie prowadzimy żadnych wojen zastępczych, chodzi o własny udział, politykę pierwszej osoby. Nie*

¹⁸ Zob. A. G. Grauwaacke, *Autonome in Bewegung. Aus den ersten 23 Jahren*, Berlin 2008, s. 20-25; Geronimo, *Feuer...*, s. 98-111.

¹⁹ Zob. J. Schwarzmeier, *Die Autonomen...*, s. 95-97.

²⁰ Co ciekawe, zupełnie inne zdanie w tej kwestii prezentują J. Scheer, J. Espert oraz A. Sakson. Zob. J. Scheer, J. Espert, *Deutschland...*, s. 8; A. Sakson, *Młodzież...*, s. 171-172.

²¹ S. Ceylanoglu, *Linksextremismus in Deutschland heute*, [w:] Bundesministerium des Innern (Hrsg.), *Extremismus in Deutschland. Erscheinungsformen und aktuelle Bestandaufnahme*, Berlin 2004, s. 151.

²² Zob. J. Scheer, J. Espert, *Deutschland...*, s. 74; Landesamt für Verfassungsschutz, *Deutscher...*, s. 23.

walczymy za żadne ideologie, dla proletariatu czy dla ludu, lecz dla autonomicznego życia we wszystkich obszarach, dobrze wiedząc, że tylko wtedy możemy być wolni, kiedy inni także są wolni! Ale także mamy ideologię: chodzi o własną odpowiedzialność i samookreślenie jako społeczno-polityczny cel i środek do przeforsowania. Chodzi nam także o moralność, sprawiedliwości i godność. I w tym kontekście prowadzimy czasem wojny zastępcze, gdy czujemy się dotknięci cierpieniem i uciskiem innych²³.

Autonomiści jednoznacznie odrzucają jakąkolwiek reformę istniejącego i znienawidzonego przez nich systemu na rzecz jego przewyciężenia. Koncentrują się na wzmacnianiu codziennej świadomości ludzi („radikalnej walki dla własnoręcznie sformułowanych celów”)²⁴, liczą w dalekiej perspektywie na stworzenie nowej (lecz nieokreślonej), całkowicie odmiennej struktury społecznego współżycia i komunikacji²⁵. Równie niesprecyzowana pozostaje teoretyczna podbudowa ich zamierzeń – z jednej strony powołują się na „mglisty anarchizm” (*diffuse Anarchismus*), z drugiej podkreślają, iż nie stanowią typowych anarchistów, odrzucając przy okazji pojęcia marksizmu, socjalizmu i komunizmu²⁶.

Zanegowanemu systemowi społecznemu Autonomiści przeciwstawiają „punktową przeciwwładzę”, jako element oporu wobec znienawidzonej władzy, dostrzeganej przez nich nie tylko w samym państwie, lecz również w patriarchalnej, nuklearnej rodzinie, religii, zasadzie konkurencji czy też myśleniu w kategoriach sukcesu (co ważne, zauważają przy tym konieczność „zrobienia porządków” we własnych szeregach, którym nieobce pozostają głęboko tkwiące przeżytki starego sposobu myślenia). Jak zaznaczają, cel – *żadnej władzy dla nikogo – musi być rozpoznawalny w naszych formach walki i organizacji przeciwwładzy*²⁷. Punkt wyjścia

²³ AK WANKOK (Hrsg.), *Perspektiven autonomer Politik*, Münster 2010, s. 10.

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

²⁶ Tamże, s. 11.

²⁷ Tamże.

stanowią umożliwiające im swobodny rozwój tzw. „wolne przestrzenie” (zajęte domy i centra młodzieżowe).

Jak wyjaśnia ich samopozstrzeżenie się M. Kaufmann, *Autonomiści w pierwszej linii definiują się przez roszczenie życia wedle własnych reguł. Samostanowione życie bez obcych wskazań, wolne od autorytetów i prawnych norm jest ich dalekosiężnym celem (...)*²⁸. Bazując na opozycji wobec panującego systemu oraz gwałtownej krytyce kapitalizmu i imperializmu, doszukują się trzech mechanizmów przymusu państwa, którymi są:

- światowy ucisk i wyzysk ludzi przez gospodarkę i imperializm w wysoko rozwiniętych krajach;
- ucisk autonomicznego sposobu życia ludzi przez organy państwa, związki zawodowe, partie, kościoły itd., instrumenty zapewnienia panowania kapitału i imperializmu;
- ucisk kobiet przez mężczyzn we wszystkich społecznych (patriarchat) i gospodarczych obszarach (kobieta jako tania siła robocza lub prostytutka)²⁹.

Jego efektem pozostają polityczne żądania Autonomistów oraz ich opierająca się na przemocy strategia – ponieważ *te trzy mechanizmy powinny zostać zniesione za wszelką cenę, a cel uświęca środki*³⁰, negacja przyjmuje formę walki przeciwko państwu w celu ustanowienia wolnego od panowania, bezklasowego społeczeństwa³¹.

U Autonomistów próżno szukać zwartej koncepcji teoretycznej, a ich autoidentyfikacja czerpie zarówno z fragmentów ideologii komunizmu (stosunek do kapitału, imperializmu oraz gloryfikacja przyjętego stanu idealnego kosztem

²⁸ M. Kaufmann, *Gewaltbereiter Linksextremismus in Thüringen – eine Bestandaufnahme, Militanter Linksextremismus zwischen ideologischer Rezession und Aufbruch zu neuen Ufern. Vorträge des 2. Symposiums des Thüringer Landesamtes für Verfassungsschutz am 4. September 2003 in Erfurt*, <http://www.thueringen.de/de/publikationen/pic/pubdownload1099.pdf>, grudzień 2003, s. 29-30.

²⁹ P. Moreau, J. P. Lang, *Linksextremismus, Eine unterschätzte Gefahr*, Bonn 1996, s. 368.

³⁰ Tamże.

³¹ H. Manns, W-S. Treusch, *„Hauweg die Scheiße“. Autonomer Widerstand in der Bundesrepublik, „vorgänge“*, 1987, Nr 1, s. 73.

ograniczenia praw inaczej myślącym), jak i anarchizmu (chorobliwa nienawiść wobec państwa, strach przed formalnymi strukturami organizacyjnymi)³². Rolę teoretycznego spoiwa w przypadku tego ekstremistycznego fenomenu zdają się spełniać antyfaszystowska i antykapitalistyczna postawa, jednocząca ich w nienawiści wobec państwa i społeczeństwa, oraz gotowość do stosowania przemocy dla przeforsowania swoich politycznych celów³³.

Końciec tożsamości Autonomistów być może najlepiej oddaje niemiecki politolog A. Pfahl-Traughber, wskazując, iż stanowi go nie tyle mniej lub bardziej wypracowana lub recypowana ideologia, ile emocjonalność i subiektywizm, które stają się centralnymi kategoriami myślenia i działania przedstawicieli tego obozu³⁴, ukształtowanego na „poczuciu pokrzywdzenia” oraz „polityce pierwszej osoby” (ściśłym powiązaniu życia prywatnego, zawodowego oraz polityki)³⁵. Efektem pozostaje ideologiczny niedorozwój.

O wiele łatwiej przychodzi natomiast nakreślenie obrazu wroga Autonomistów – oprócz celu numer jeden, jaki stanowią, pogardliwie określani jako „gliny” (*Bulle*), policjanci, obiektem ataków stają się zazwyczaj również prawicowi ekstremiści. Subiektywność i spontaniczność autonomicznego obozu implikuje jednak otwarty

³² Landesamt für Verfassungsschutz Freistaat Sachsen, *Autonome Szene im Freistaat Sachsen*, http://www.verfassungsschutz.sachsen.de/download/Endfassung_Autonome.pdf, październik 2010, s. 5; U. Backes, E. Jesse, *Autonome und Skinheads – ein Vergleich*, [w:] Tenze, Tenze(Hrsg.), *Jahrbuch Extremismus & Demokratie 1994*, Baden – Baden 1995, s. 22.

³³ Broniąc się przed powyższymi zarzutami o ich absolutny negatywizm, Autonomiści, w mało przekonujący sposób, podkreślają, iż *bycie przeciwko czemuś oznacza jednoznacznie bycie za czymś*; wskazują jednocześnie na nierozłączność teorii i praktyki, gdyż obie są *broniami w walce o podział władzy*. Zob. AK WANKOK (Hrsg.), *Perspektiven...*, s. 17-42, 245.

³⁴ Pfahl-Traughber wskazuje ponadto na całkowite odrzucenie oświeceniowych zasad i nowoczesności oraz nieuświadomione nawiązywanie do ideologii romantyzmu. Zob. A. Pfahl-Traughber, *Die Autonomen. Portrait...*, s. 38-39.

³⁵ S. Haunss, *Antiimperialismus...*, [w:] R. Roth, D. Rucht (Hrsg.), *Die sozialen...*, s. 529.

Jak uzasadniają to sami przedstawiciele środowiska, „autonomia” stanowi „charyzmatyczny model życia”, „dywersyjny dzień codzienny”, w którym to *świadome odrzucenie regularnej pracy zostaje uzupełnione próbą zapewnienia sobie materialnej egzystencji ze szkodą dla społeczeństwa* (poprzez kradzieże sklepowe, oszustwa ubezpieczeniowe, korzystanie z pomocy społecznej itd.). Zob. J. Schwarzmeier, *Die Autonomen...*, s. 55.

charakter możliwych celów ataku³⁶. To właśnie określony stosunek do przemocy od samych początków istnienia tego obozu stanowi podstawową cechę wyraźnie odróżniającą to środowisko od pozostałych lewicowo-ekstremistycznych formacji w RFN. Autonomiści nie tylko są przekonani co do zasadności stosowania siły jako środka w politycznych sporach, lecz, jak pokazuje rzeczywistość, nadzwyczaj często sięgają po nią w praktyce³⁷. Własne użycie przemocy (tzw. *Militanz*) stanowi *jedną z nośnych kolumn autonomicznej ideologii*³⁸, z której rezygnacja stanowiłaby w ich odczuciu „polityczne samobójstwo”³⁹. Nierozstrzygnięte pozostaje natomiast, kiedy, jak i przeciw czemu powinna ona znaleźć zastosowanie⁴⁰. Poprzez stosowaną przez siebie przemoc przede wszystkim kwestionują państwowy monopol na stosowanie siły, jednocześnie podkopując w ten sposób legitymizację istniejącego systemu⁴¹. Efektem pozostaje przeciwstawienie postrzeganej jako nielegalnej „przemocy panującego systemu”, legalnej „kontrprzemocy” rzekomo uciskanych mniejszości, do których się sami zaliczają⁴². W ich mniemaniu kontrprzemoc stanowi *reakcję na*

³⁶ I tak chociażby obiektem przemocy mogą paść kontrolerzy w środkach komunikacji miejskiej, osoby związane z seksbiznesem lub strategią integracji. Zob. R. Busch, *Die Bürgerinitiative in der Lederjacke. Anmerkungen zu den Autonomen*, „vorgänge”, 1989, Nr 5, s. 67.

³⁷ M. Mletzko, *Merkmale politisch motivierter Gewalttaten bei militanten autonomen Gruppen*, [w:] U. Backes, E. Jesse (Hrsg.), *Jahrbuch Extremismus & Demokratie 1999*, Baden – Baden 2000, s. 183.

³⁸ M. Brandstetter, *Feinde im Alltag, Brüder im Geiste – Autonome Nationalisten im Vergleich zu den linksextremen Autonomen*, [w:] U. Backes, E. Jesse (Hrsg.), *Jahrbuch Extremismus & Demokratie 2008*, Baden – Baden 2009, s. 188

³⁹ A. Pfahl-Traughber, *Die Autonomen. Portrait...*, s. 43.

⁴⁰ M. Mletzko, *Merkmale...*, [w:] U. Backes, E. Jesse (Hrsg.), *Jahrbuch...*, s. 183.

⁴¹ Landesamt für Verfassungsschutz Freistaat Sachsen, *Autonome...*, s. 12.

⁴² P. Imbusch, „*Militanz*” in *Theorie und Praxis: Die radikale Linke zwischen ritualisierter Randalie und revolutionären Konzept*, [w:] Bundesamt für Verfassungsschutz, *Gewaltbereiter Extremismus und Terrorismus im Zeichen der Wirtschaftskrise. Eine Gefahr für die Demokratie?*, www.verfassungsschutz.de/download/SAVE/symp_2009.pdf, 20.11.2009, s. 30; U. Baron, *Auf dem Weg zur gezielten Gewalt? Verbindungen zwischen Linksautonomen und der Partei DIE LINKE*, „Die Politische Meinung”, 2010, Nr 486, s. 57.

istniejącą przemoc strukturalną państwa⁴³, jest ona rozumiana jako widoczny (...) wyraz swojej radykalnej pozycji kontrsystemowej⁴⁴.

Znaczenie przemocy w środowisku Autonomistów sięga jednak znacznie dalej, będąc centralnym elementem jego samozrozumienia⁴⁵. Jak zauważa w tym kontekście M. Mletzko, w działaniach tego obozu współbrzmiały dwa elementy – instrumentalny (przemoc jako środek do realizacji politycznych celów) oraz ekspresyjny (przemoc jako środek do samorealizacji, jako reakcja zwrotna na wściekłość i nienawiść wobec istniejącego porządku)⁴⁶. Bodźcem do przemocy staje się specyficzna mieszanka prywatnej wściekłości i politycznej ideologii⁴⁷. Jak zauważają sami Autonomiści, *przemoc fizyczna ma swój ekstatyczny aspekt, kiedy przekracza się przy niej wewnętrzne granice*⁴⁸, a sam czyn staje się heroiczny dopiero poprzez swój polityczny kontekst⁴⁹. Upolitycznieniu podlega również sam mechanizm wyboru przeciwnika⁵⁰. Dzięki temu poszczególnym członkom tego obozu jawi się ona jako *akt indywidualnego samowyzwolenia od rzekomych, przyjętych struktur panowania*⁵¹, niewymagający głębszego uzasadnienia, gdyż jest on odbierany jako całkowicie zrozumiała forma działania⁵². Nie należy zapominać o innych funkcjach przemocy dla środowiska Autonomistów: funkcji integracyjnej, funkcji zaspokojenia potrzeby przygody, funkcji skierowania na siebie uwagi opinii publicznej czy też

⁴³ Jak ujął to idealnie jeden z berlińskich Autonomistów, *przemoc wychodzi z państwa, które jest jej jedynym aparatem. Obojętnie, czy jest to bezpośrednia przemoc glin czy żołnierzy (...), przemoc poprzez urzędy, przez szkołę, przez miejsce pracy, szefa, przez rodzinę. Przemoc w tym państwie jest już tam, po drugie potrzebujesz jej, by się przed nią bronić, by móc coś zmienić. Jest ona jedynym środkiem, za pomocą którego możesz coś osiągnąć.* Zob. A. Pfahl-Traughber, *Die Autonomen. Portrait...*, s. 43

⁴⁴ S. Haunss, *Antiimperialismus...*, [w:] R. Roth, D. Rucht (Hrsg.), *Die sozialen...*, s. 524.

⁴⁵ Zob. A. G. Grauacke, *Autonome...*, s. 380.

⁴⁶ M. Mletzko, *Merkmale...*, [w:] U. Backes, E. Jesse (Hrsg.), *Jahrbuch...*, s. 183

⁴⁷ P. Imbusch, *Militanz...*, [w:] Bundesamt für Verfassungsschutz, *Gewaltbereiter...*, s. 31, Geronimo, *Feuer...*, s. 210.

⁴⁸ J. Schwarzmeier, *Die Autonomen...*, s.26.

⁴⁹ Tamże.

⁵⁰ Jak tłumaczy Schwarzmeier, uznanie policji za wroga numer jeden nadaje przemocy Autonomistów antysystemowy charakter, pozwalając na jej postrzeganie jako „rewolucyjnego środka”. Zob. Tamże, s. 27.

⁵¹ A. Pfahl –Traughber, *Die Autonomen zwischen...*; U. Baron, *Auf dem Weg...*, s. 57.

⁵² S. Haunss, *Antiimperialismus...*, [w:] *Die sozialen...*, s. 524.

funkcji rekrutacyjnej wśród młodzieży⁵³. Na samym końcu warto podkreślić, iż szeroka akceptacja wśród tego obozu dla stosowania przemocy nie oznacza braku wewnętrznej debaty poświęconej tej problematyce – sprawą od samego początku wywołującą zdecydowanie największe kontrowersje wśród Autonomistów pozostaje pytanie, czy własną przemoc należy kierować jedynie przeciwko rzeczom, czy też dopuszczalne jest jej stosowanie także wobec ludzi⁵⁴.

Ponadto efektem heterogeniczności środowiska Autonomistów pozostaje fakt wielości zagadnień o charakterze politycznym, ekonomicznym i społecznym, na których koncentrują swoją uwagę – oprócz typowych dla całego lewicowo-ekstremistycznego obozu tematów antyfaszyzmu, antyrasizmu, antyrepresji, antimilitaryzmu, antyglobalizmu oraz protestu przeciwko demontażowi państwa socjalnego⁵⁵, podnoszą oni kwestię walki o samorządne wolne przestrzenie, walki przeciwko patriarchatowi, internacjonalizmu, walki o prawa zwierząt oraz kampanii przeciwko energii atomowej i składowaniu materiałów radioaktywnych⁵⁶.

Formy działalności i taktyka Autonomistów

Konsekwencją specyficznego dla Autonomistów mariażu teorii i praktyki pozostaje nie tylko wyjątkowo obszerny i wewnętrznie zróżnicowany katalog tematów aktywizujących to środowisko, lecz również niezwykle urozmaicony repertuar stosowanych przez nich form akcji oraz założeń taktycznych. W obu

⁵³ P. Imbusch, *Militanz...*, [w:] Bundesamt für Verfassungsschutz, *Gewaltbereiter...*, s. 31; Landesamt für Verfassungsschutz Freistaat Sachsen, *Autonome...*, s. 8; A. G. Grauwacke, *Autonome...*, s. 148.

⁵⁴ Zob. P. Frisch, *Militante Autonome*, [w:] Backes Uwe, Jesse Eckhard (Hrsg.), *Jahrbuch Extremismus & Demokratie 1997*, Baden – Baden 1998, s. 192.

⁵⁵ Zob. P. Imbusch, *Militanz...*, [w:] Bundesamt für Verfassungsschutz, *Gewaltbereiter...*, s. 24-26; S. Ceylanoglu, *Linksextremismus...*, [w:] Bundesministerium des Innern (Hrsg.), *Extremismus...*, s. 141-145.

⁵⁶ Na podkreślenie zasługuje fakt, iż szersza koncentracja na określonej problematyce przyjmowała zazwyczaj określony horyzont czasowy – i tak oto w latach 80-tych XX w. stanowiły go głównie: zajmowanie pustostanów i walka o wolne przestrzenie, walka przeciwko energii atomowej, internacjonalizm, walka przeciwko patriarchatowi; w następnej dekadzie gwałtownie na znaczeniu zyskały antyfaszyzm (*Antifa*), antyrasizm (*Antira*), walka przeciwko składowaniu materiałów radioaktywnych, antimilitaryzm, natomiast w ostatnich latach warto odnotować poszerzenie zagadnień podejmowanych przez Autonomistów o antyglobalizm, walkę przeciwko cięciom w sferze socjalnej oraz walkę o prawa zwierząt. Zob. M. Mletzko, *Gewalthandeln linker und rechter militanter Szenen*, „Aus Politik und Zeitgeschichte”, 2010, Nr 44, s. 10.

przypadkach podlegają one sytuacyjnym i czasowym uwarunkowaniom, pozwalając na wyróżnienie, w ramach zróżnicowanego spektrum podejmowanych przez nich działań, następujących form przekazu swojej ideologii i roszczeń:

- 1) organizacja publicznych kampanii i demonstracji i udział w nich;
- 2) akcje z zastosowaniem przemocy;
- 3) inwigilacja ultraprawicy⁵⁷.

Ad 1) Organizacja publicznych kampanii i demonstracji oraz udział w nich

Pierwsza z nich stanowi klasyczną formę działalności Autonomistów⁵⁸. Do zasadniczych, aktualnych tematów poruszanych przez to środowisko wypadałoby zaliczyć przede wszystkim: antyfaszizm, antyglobalizm oraz protest przeciwko składowaniu materiałów radioaktywnych. Przed ich omówieniem warto jednak poświęcić kilka zdań charakterystycznemu dla tego obozu postrzeganiu innych sił politycznych, takich jak nowe ruchy społeczne oraz partie polityczne, determinującemu nie tylko formę i zakres możliwej współpracy, lecz samo jej wystąpienie bądź też odrzucenie.

Odnosząc się do ruchów społecznych, od samego początku (od lat 80-tych XX wieku) można mówić o utrzymującej się ambiwalencji wzajemnych relacji – polityczne poglądy Autonomistów oraz fakt stosowania przez nich przemocy z jednej strony skutkowały ich odrzuceniem (i co za tym idzie daleko posuniętą izolacją w ruchach pokojowych), z drugiej – względną akceptacją ze strony ruchów przeciwko energii atomowej. Nie bez winy pozostawali również sami Autonomiści, podchodzący instrumentalnie do nowych ruchów społecznych, poprzez ich postrzeganie jako wygodnego pola dla własnej ekstremistycznej propagandy, „wzmacniacza” ich

⁵⁷ Landesamt für Verfassungsschutz Freistaat Sachsen, *Autonome...*, s. 18.

⁵⁸ Tamże.

wystąpień przeciwko prawu oraz „ochraniacza” wobec działań państwowych organów⁵⁹.

Natomiast w relacjach względem partii politycznych z całą jaskrawością uwidoczniły się przykłady rozchodzenia się autonomicznej teorii względem codziennej praktyki – ideologiczne, radykalne odrzucenie partii jako reprezentantów interesów państwa, kontrastuje wyraźnie z dotychczasową współpracą z Partią Zielonych oraz Partią Lewicy. O ile w przypadku pierwszej z nich można obecnie mówić o separacji pomiędzy obydwoma siłami⁶⁰ (pomimo początkowego jej postrzegania przez Autonomistów jako „współbojownika” w walce przeciwko znieprawdzonego systemowi⁶¹), o tyle znacznie więcej można powiedzieć o relacjach środowiska autonomicznego z Partią Lewicy, z którą łączy ich głównie działalność antyfaszystowska⁶². Jak zauważa w tym kontekście T. Peters, *obie strony są świadome korzyści, ale i trudności wynikających ze współdziałania*⁶³. Trudno jednak dokonać jednoznacznej oceny tych powiązań – choć ogranicza się ona do niewielkiej liczby (często lokalnych) działaczy partyjnych⁶⁴, to próżno szukać wśród partyjnych gremiów stanowisk sugerujących odcięcie się od teoretycznych podstaw i działań Autonomistów.

Zagadnienia antyfaszyzmu, antyglobalizmu oraz protestu przeciwko składowaniu materiałów radioaktywnych stanowią znakomite przykłady w celu ukazania coraz bardziej widocznego otwarcia się Autonomistów na środowiska

⁵⁹ Zob. B. Blank, *Der Protest gegen CASTOR-Transporte und die Rolle der Linksextremisten*, [w:] U. Backes, E. Jesse (Hrsg.), *Jahrbuch Extremismus & Demokratie 1998*, Baden – Baden 1999, s. 204-207; A. Pfahl-Traughber, *Die Autonomen. Portrait...*, s. 46.

⁶⁰ Pomimo tego do dnia dzisiejszego niektórzy członkowie partii utrzymują kontakt z Autonomistami lub też, co zdarza się o wiele częściej, uczestniczą w tych samych demonstracjach. Zob. Tamże.

⁶¹ Zob. Tamże; H. Manns, W-S. Treusch, „*Hauweg...*”, s. 74.

⁶² U. Baron, *Auf dem Weg...*, s. 57.

⁶³ Z punktu widzenia interesów Partii Lewicy środowisko autonomiczne umożliwia rekrutację nowych członków poprzez popularyzację partii wśród młodych ludzi, dla Autonomistów współpraca przynosi profity o raczej „logistycznym” charakterze (finansowe wsparcie, czy też udostępnienie lokali na spotkania). Zob. T. Peters, *Antifaschismus der PDS aus antiextremistischer Sicht*, Wiesbaden 2006, s. 88-89.

⁶⁴ Do form współpracy U. Baron i T. Peters zaliczają umieszczanie na własnych stronach internetowych odnośników do autonomicznych grup funkcjonujących w środowisku antyfaszystowskim, wydawanie wspólnych apeli i publikacji; oficjalne zgłaszanie manifestacji autonomicznego spektrum i występowanie na nich jako mówcy. Zob. Tamże, s. 88-89; U. Baron, *Auf dem Weg...*, s. 58-59.

demokratyczne. Zwłaszcza problematyka antyfaszyzmu jawi się jako wyjątkowo atrakcyjny temat, umożliwiając zmobilizowanie nie tylko całego lewicowo-ekstremistycznego obozu, ale wciągnięcie również prosystemowo nastawionych obywateli⁶⁵. Dostarcza również politycznego i moralnego uzasadnienia dla stosowania przemocy⁶⁶; podejmując próby zrównania demokratycznego porządku w RFN z faszyzmem⁶⁷ oraz stanowiąc doskonałe pole rekrutacji i mobilizacji przeważnie młodych ludzi, dających się spontanicznie wciągnąć w „przemoc przeciwko prawicy”⁶⁸.

Równie dobrze środowisko Autonomistów odnajduje się w ramach ruchu antyglobalistycznego, którego atrakcyjność wynika z jednej strony z bliskich idei oraz przekonań wobec neoliberalizmu, z drugiej – z czysto taktycznego charakteru⁶⁹ (niszczyielska siła Autonomistów szczególnie silnie odcisnęła swoje piętno na kolejnych szczytach grupy G8, w wyniku czego stali się oni głównymi bohaterami medialnych doniesień⁷⁰). Warto wspomnieć tutaj także o działaniach ruchu przeciwko składowaniu materiałów radioaktywnych w niemieckim Gorleben, doskonale wykorzystującym dla własnych interesów typowy dla ruchów dylemat pomiędzy postulatami jedności (niepodzielności), a orientacją na stosowanie przemocy⁷¹ (w celu

⁶⁵ Zob. Landesamt für Verfassungsschutz Freistaat Sachsen, *Autonome...*, s. 18-19.

⁶⁶ H.-H. Knütter, *Antifaschismus und politische Kultur in Deutschland nach der Wiedervereinigung*, „Aus Politik und Zeitgeschichte”, 1991, Nr 9, s. 28.

⁶⁷ S. Ceylanoglu, *Linksextremismus...*, [w:] Bundesministerium des Innern (Hrsg.), *Extremismus...*, s. 142.

⁶⁸ M. Mletzko, *Gewaltdiskurse und Gewalthandeln militanter Szenen. Teil 1. Unterschiede am Beispiel >>Antifa<< und >>Anti-Antifa<< dargestellt*, „Kriminalistik”, 2001, Nr 8-9, s. 544.

⁶⁹ Jak tłumaczy B. Głowacki, *współczesne ruchy antyglobalizacyjne stały się także laboratorium dla nowego repertuaru działań, na co składa się taktyka elastyczności, jak i wojowniczej akcji bezpośredniej, która nigdy wcześniej nie została użyta czy widziana w kontekście miejskim na tak wielką skalę*. Zob. B. Głowacki, *Za fasadą niezrozumienia. Fakty i mity o współczesnym ruchu antyglobalistycznym*, [w:] M. Jacyna, A. Jawłowska, M. Kempny (red.), *Kultura w czasach globalizacji*, Warszawa 2004, s. 348.

⁷⁰ Zob. D. Rucht, *Rückblicke und Ausblicke auf die globalisierungskritischen Bewegungen*, [w:] H. Nalk, N. Boehme (Hrsg.), *Globaler Widerstand: internationale Netzwerke auf der Suche nach Alternativen im globaler Kapitalismus*, Münster 2002, s. 65-71; Bundesamt für Verfassungsschutz, *Verfassungsschutzbericht 2007*, http://www.verfassungsschutz.de/download/SHOW/vsbericht_2007.pdf, 15.05.2008, s. 170-175.

⁷¹ Zob. B. Blank, *Der Protest...*, [w:] U. Backes, E. Jesse (Hrsg.), *Jahrbuch...*, s. 199-202, 204; A. G. Grauwacke, *Autonome...*, s. 334-336.

rozmiękczenia tego ostatniego pod pretekstem nawoływania do koniecznej niepodzielności⁷²).

Ad 2) Akcje z zastosowaniem przemocy

W zgodnej opinii zarówno niemieckich badaczy ekstremizmu, jak i przedstawicieli państwowych organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne w RFN, przemoc, jakiej dopuszczają się Autonomiści, ma charakter polityczny⁷³. Jest to konsekwencja specyficznego jej postrzegania, jako legalnego środka w celu realizacji żądań i idei. Polityczna przemoc autonomicznego obozu z jednej strony zwraca się przeciwko rzeczom (od ich uszkodzeń po całkowite zniszczenie), z drugiej – przeciwko ludziom (reprezentantom znieawidzonego systemu oraz prawdziwym lub domniemanym pravicowym ekstremistom)⁷⁴. Jak zauważa, przybliżając jej charakter, M. Mletzko, już w latach 80-tych XX wieku doszło do wykształcenia się dwóch zasadniczych form jej użycia: po pierwsze – masowego stosowania przemocy (*Massenmilitanz*), jako siłowego sposobu występowania większych grup przedstawicieli tego obozu podczas demonstracji, kiedy ich agresja kieruje się przeciwko już wspomnianym wrogom lub też przeciwko obiektom zwykle posiadającym wartość symboliczną (banki, sklepy, urzędy); po drugie – zamachów na instytucje, przedsiębiorstwa oraz urządzenia infrastruktury technicznej dokonywane przez pozostające w konspiracji, małe środowiskowe grupy (*klandestine Aktionen*)⁷⁵.

W przypadku *Massenmilitanz* mówić można niemal o całym wachlarzu zróżnicowanych (i ciągle uaktualnianych) taktyk stosowanych przez Autonomistów, do których należy zaliczyć chociażby osławiony już „Czarny Blok”, „zdecentralizowaną koncepcję”/„koncepcję małych grup” czy *Out of Control*:

⁷² Zob. E. Jesse, *Dokumentation 1996*, [w:] U. Backes, Idem (Hrsg.), *Jahrbuch Extremismus & Demokratie 1996*, Baden-Baden 1997, s. 143-155.

⁷³ M. Mletzko, *Gewalthandel...*, s. 9.

⁷⁴ Landesamt für Verfassungsschutz Freistaat Sachsen, *Autonome...*, s. 19.

⁷⁵ M. Mletzko, *Gewalthandel...*, s. 12.

Taktyki Autonomistów	
„Czarny Blok” („Rewolucyjny Blok”)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Do jego powstania dochodzi z okazji demonstracji środowiska autonomicznego; ▪ „Czarny Blok” tworzą zamaskowani aktywiści w jednolitym czarnym stroju; ▪ utrudnia on identyfikację pojedynczych uczestników, stanowi symbol spójności i siły; ▪ każdy „Czarny Blok” zawiera w sobie specyficzny potencjał przemocy, który jednak może szybko ulec zmianie pod wpływem rozwoju sytuacji; ▪ jego pojawienie się na demonstracji nie zawsze jest równoznaczne z zastosowaniem przemocy.
„Zdecentralizowana koncepcja”/„Koncepcja małych grup”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel – atakowanie w małych grupach demonstracji lub manifestacji politycznych przeciwników, zwłaszcza utrudnianie ich przyjazdu i odjazdu; ▪ informowanie na bieżąco pojedynczych grup Autonomistów poprzez telefonię komórkową lub Internet o położeniu demonstracji i możliwych celach ataku; ▪ pojedyncza grupa ma prawo samodzielnie wybierać zastosowane środki do zastosowania oraz cel ataku; ▪ wady tej taktyki – konieczność stworzenia logistycznej struktury i komunikacyjnej sieci; <p style="text-align: center;">↓</p> <p style="text-align: center;">„koncepcja małych grup”:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ łączenie się Autonomistów w małe grupki w celu obejścia policyjnych kontroli i zaatakowania pojedynczych przeciwników podczas ich udziału w imprezach oraz drodze na nią i drodze powrotnej; ▪ działanie bez centralnych wskazówek i wcześniejszego zwiadu; ▪ komunikacja pomiędzy poszczególnymi grupami (lub ich członkami) odbywa się za pomocą telefonów komórkowych.
<i>Out of Control</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel – uchronienie własnych demonstracji przed „państwowym nadzorem”; ▪ polega na celowym rozwiązaniu się grup uczestniczących w demonstracji i popełnianiu czynów karalnych w jej okolicach; ▪ poprzez zatarcie granicy pomiędzy właściwym pochodem demonstracji a jej otoczeniem utrudnia się działania policji; ▪ grupy gromadzą się bezpośrednio przed policyjnymi szpalerami → w razie ataku policji na demonstrację ta pierwsza nie ma wolnego zaplecza; ▪ w zależności od wyboru grupy na zewnątrz demonstracji mogą ją wspierać lub też sama demonstracja może zacząć naciskać, gdy grupy spoza niej znajdują się w opałach; ▪ wymaga ona pewnego stopnia organizacji i przygotowania.
<p>Opracowanie własne na podstawie: Landesamt für Verfassungsschutz Freistaat Sachsen, <i>Autonome...</i>, s. 20-21; Innenministerium des Landes Nordrhein-Westfalen, <i>Antifa-Aktionen gegen Kundgebungen von Rechtsextremisten. Mobilisierung und taktische Ansätze der >>Autonomen Antifa<<</i>, http://www.mik.nrw.de/uploads/media/antifa_kundgebungen_01.pdf, 15.06.2008, s. 9-13.</p>	

Natomiast *klandestine Aktionen* polegają z reguły na takich metodach uszkadzania mienia, jak podpalenia i zamachy bombowe. Związane są z mniejszym lub większym poziomem ich zaplanowania, przy okazji uwidaczniając trzy wyjątkowe dla Autonomistów aspekty stosowania przemocy, takie jak: precyzja celu (ataku), dozowanie przemocy oraz przekaz ideologiczny⁷⁶.

Z racji heterogeniczności tego obozu trudno jednak mówić o jasnym priorytecie podjętych akcji – o ile część z nich dąży do polityczno-symbolicznego działania, pozostali koncentrują się na wyrządzeniu maksymalnych szkód materialnych⁷⁷. Autonomiści przy wyborze celów kierują się zazwyczaj prostymi zasadami: łatwej podatności na atak przy możliwie wysokich szkodach materialnych oraz jak najmniejszym ryzyku wykrycia jego sprawców⁷⁸ (*notabene* warto wspomnieć, iż w ramach środowiska szeroko rozpowszechnione są instrukcje, szczegółowo zaznajamiające z metodami przeprowadzania *klandestine Aktionen*).

Poza aspektem czysto technicznym na uwagę zasługuje również intelektualny wymiar powyższej przemocy, do którego należałoby zaliczyć podkreślenie politycznego przesłania przez jego sprawców, niekiedy wysoki poziom sporządzonych pism dotyczących przyznania się do zamachów czy przygotowanych dokumentów programowych. Dążenie Autonomistów do akceptacji w społecznym otoczeniu świadczy ponadto, jak zauważa M. Mletzko, o odrzuceniu przez nich militarystycznego usamodzielnienia akcji, jak w mniejszym lub większym stopniu opcji „walki zbrojnej”⁷⁹.

⁷⁶ M. Mletzko, *Merkmale...*, [w:] U. Backes, E. Jesse (Hrsg.), *Jahrbuch...*, s. 187.

Warto zaznaczyć, iż o ile Autonomiści prezentują jednoznaczne stanowisko wobec warunków stosowania przez nich przemocy w ramach *klandestine Aktionen*, tak by w maksymalnym stopniu zapewnić bezpieczeństwo osób postronnych, o tyle nie odnoszą powyższej zasady do swoich politycznych wrogów. Zob. Tamże, s. 194-196; M. Mletzko, *Gewalthandeln...*, s. 12; M. Mletzko, *Gewaltdiskurse und Gewalthandeln militanter Szenen. Teil 1...*, s. 545-546.

⁷⁷ Zob. Tamże

⁷⁸ Zob. Tamże.

⁷⁹ Tamże, s. 187, 197.

Ad 3) Inwigilacja ultraprawicy

Ściśle powiązana z tematyką antyfaszystowską tzw. „działalność wywiadowcza” Autonomistów stanowi ostatnią z omawianych form ich aktywności. Nowy trend w jej ramach (obejmujący zbieranie, analizę oraz upublicznianie informacji dotyczących prawdziwych i rzekomych prawicowych ekstremistów⁸⁰) stanowi tzw. *Nazi Outing*⁸¹, tj. publikowanie (zazwyczaj na forach internetowych czy stronach lokalnych grup Autonomistów) przez członków lub sympatyków autonomicznej Antify prywatnych informacji o członkach skrajnej prawicy⁸². Jak zauważa T. Mannewitz, jego stosowanie wynika z dwóch motywów działań Autonomistów – pragnienia społecznej izolacji prawicowego ekstremisty, sprowadzenia go do roli ofiary i społecznego misjonarstwa, a także chęci ataku na nich w formie społecznego ich zniszczenia⁸³.

Styl Autonomistów

Podejmując kwestię stylu, w przypadku Autonomistów nie sposób nie odnieść wrażenia o głównej roli image'u tego środowiska w sposobie postrzegania ich przez otoczenie. Jak celnie wskazuje R. van Hüllen, medialne doniesienia o ich działalności od samego początku nie redukowały się wyłącznie do informowania o przejawach agresji oraz rozmiarach wyrządzonych szkód, lecz poświęcały swoją uwagę również wyglądowi autonomicznego obozu⁸⁴, sprawiając, iż *obraz Autonomistów kształtują ich agresywne hasła, wojownicze pozerstwo oraz czarny strój*⁸⁵. Kluczowość stylu odnosi

⁸⁰ Landesamt für Verfassungsschutz Freistaat Sachsen, *Autonome...*, s. 19.

⁸¹ Zob. F.A.Z. Online, *Nazi-Outing*, <http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/linksextremismus-nazi-outing-1626811.html>, 17.04.2011.

⁸² Obejmują one ich nazwiska, adresy, numery telefonów, odwiedzane wystawy, wykształcenie, zdjęcia, zawody, pracodawców, partnerów/partnerki, dane z portali społecznościowych, afiliacje partyjne. Zob. T. Mannewitz, >>Nazi-Outing<<. *Ziele, Funktionen, Probleme*, <http://www.bpb.de/politik/extremismus/linksextremismus/136660/nazi-outing?p=0>, 21.05.2012.

⁸³ Zob. Tamże.

⁸⁴ Rudolf van Hüllen: >>Autonome Nationalisten<< zwischen politischer Produktpiraterie und >>Nähe zum Gegner<<. *Eine Analyse zu Sprachcodes, Widerstandsverständnis und Gewaltrituale als Brücken zu den linksextremistischen Autonomen*, [w:] A. Pfahl-Traughber (Hrsg.), *Jahrbuch für Extremismus- und Terrorismusforschung 2009/2010*, Brühl /Rheinland 2010, s. 196.

⁸⁵ A. Pfahl –Traughber, *Die Autonomen zwischen...*

się również do samych Autonomistów (zwłaszcza stosowanego kamuflażu podczas demonstracji przeradzających się niejednokrotnie w brutalne zamieszki)⁸⁶.

Zbyt daleko idącym uproszczeniem byłoby jednak dostrzeganie w stylu Autonomistów nowatorskiego charakteru – w rzeczywistości ich wizerunek należy traktować jako swoisty brikolaż, stanowiący przede wszystkim adaptację elementów z subkultur punków i rockersów. Co ważne, nie ograniczało się to wyłącznie do kwestii ubioru:

Subkultura	Punk	Rockersi
Geneza	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Połowa lat 70-tych XX wieku: <ul style="list-style-type: none"> ○ Stany Zjednoczone (wytwór nowej generacji buntowników o intelektualnych ambicjach w ramach nowojorskiej cyganerii); ○ W. Brytania (odpowiedź na dotykający kraj kryzys ekonomiczny – proletariacki charakter). ▪ Termin „punk” – śmieć, zgniłek 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Klasyczna proletariacka kultura młodzieżowa; ▪ w RFN w pewnym sensie kontynuacja ruchu „Halbstarcken” („Półsilnych”) z przełomu lat 50-tych i 60-tych XX wieku.
Wygląd	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wygląd punków jako antyteza aktualnej mody („estetyka brzydoty”); ▪ ubiór – duże, brudne marynarki; skórzane kurtki nabijane nitami, uszy i nosy poprzebijane agrafrkami. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ubiór - skórzana odzież (głównie skórzane kurtki); agresywne, prowokujące symbole (m. in. faszystowskie); ▪ motorower – centralny element ich stylu.
Postawa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ „Ideologia abnegacji społecznej” – ryzykowny styl życia, bez majątku, pracy oraz zapewnionego bytu; ▪ podstawa ideologii – totalna krytyka tradycyjnych wartości, instytucji publicznych, edukacyjnych i prawnych, odrzucenie wszelkich autorytetów; ▪ etos punka – plebejskość, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ „Kultura czasu wolnego” (nie niosła ze sobą żadnego ryzyka dnia codziennego); ▪ brak celów, życie z dnia na dzień; ▪ centralne wartości – tradycyjna męskość, siła, twardość (ze środowiska pracy fizycznej); ▪ życie jako nieustanna walka; ▪ agresja i cynizm;

⁸⁶ Zob. J. Schwarzmeier, *Die Autonomien...*, s. 30; R. Paris, *Vermummung*, „Leviathan”, 1991, Nr 1, s. 117.

	negatywizm, buntowniczść, eksponowanie agresji.	<ul style="list-style-type: none"> wykluczenie wszystkiego, co pojmowane jako „kobiece” (materializm, zmysłowość, hedonizm).
Organizacja	<ul style="list-style-type: none"> Ruch antyinstytucjonalny (wartość „wspólnoty” – pragnienie bycia razem bez żadnej formalizacji). 	<ul style="list-style-type: none"> Oparta na zasadzie przywództwa; silna lojalność wobec grupy.
Kultura	<ul style="list-style-type: none"> Ważna rola muzyki punk-rockowej (czynnik więziotwórczy, środek artykulacji buntu oraz podtrzymania poczucia tożsamości); tw. fanziny – swoiste „antygazety” (celowe łamanie reguł językowych, kontrestetyka oraz ośmieszające komiksy, prowadzące do wymienności ról nadawcy i odbiorcy). 	
Elementy przejęte przez Autonomistów	<ul style="list-style-type: none"> Estetyka (nie tylko wyraz odrębności i chęci prowokacji, lecz również buntu przeciwko zastanym warunkom; wojowniczy etos (jednostkę uciskającą społeczne warunki, może się przeciwko nim buntować spontanicznie i gwałtownie); szybka, ekstatyczna muzyka. 	<ul style="list-style-type: none"> Surowa estetyka; siła fizyczna; maskulinizacja – „Czarny Blok”.
<p>Opracowanie własne na podstawie: A. Sakson, <i>Młodzież...</i>, s. 141-142; J. Schwarzmeier, <i>Die Autonomen...</i>, s. 33-34, 36; M. Pęczak, <i>Mały słownik subkultur młodzieżowych</i>, Warszawa 1992, s. 23-25, 66-73; A. G. Grauwaacke, <i>Autonome...</i>, s. 47.</p>		

Korzeni brikolażu u Autonomistów doszukiwać się można znacznie głębiej – wizerunek tej postaci lewicowego ekstremizmu w pierwszych latach kształtowały koszule w paski noszone przez południowoeuropejskich robotników⁸⁷, a obecnie czapki baseballowe, bluzy z kapturami, sportowe buty (modne w kulturze hiphopowej) oraz ciemne przeciwsłoneczne okulary⁸⁸. Dodać do tego należy

⁸⁷ Tamże.

⁸⁸ A. Pfahl – Traughber, *Die Autonomen zwischen...*; U. Baron, *Fight the system. Fuck the law!. Autonome in Bewegung*, „Deutschland Archiv”, 2010, Nr 2, s. 197; M. Brandstetter, *Feinde...*, [w:] U. Backes, E. Jesse (Hrsg.), *Jahrbuch...*, s. 195; Bundesamt für Verfassungsschutz, >>Autonome Nationalisten<< – *Rechtsextremistische*

palestyńskie chusty tzw. arafatki⁸⁹. W autonomiczny styl został wpisany również ich ubiór bojowy (spodnie typu moro, ciężkie skórzane buty, kurtki lotnicze⁹⁰ i czarne rękawiczki z ochraniaczami⁹¹).

Na autoprezentację tego obozu w największym stopniu wpływ ma charakterystyczny czarny strój jego przedstawicieli⁹², stosowana przez nich symbolika⁹³ oraz sam język. W przypadku tego ostatniego uwagę zwraca jego metaforyka, aforyzacja oraz sugestywność (w opozycji do tradycyjnej, skomplikowanej nowomowy skrajnej lewicy, jej językowej precyzji oraz werbalnej argumentacji) – konstytuują go zwięzłe, sugestywne hasła (często ironiczne i cyniczne), metaforyka walki, wrogości do systemu oraz pogardy dla ludzi⁹⁴.

Podsumowanie

Aktualność i ranga problemu, jaki Autonomiści od ponad trzydziestu lat stanowią dla niemieckiego porządku demokratycznego, sprawia, iż pozostają oni przedmiotem zainteresowania nie tylko samych przedstawicieli służb porządkowych czy też środowiska naukowego, lecz również mass mediów (a co za tym idzie, opinii publicznej) oraz polityków, skłonnych, w zależności od reprezentowanej opcji politycznej, do dramatyzacji lub też bagatelizowania znaczenia samego zagadnienia.

Militanz, http://www.verfassungsschutz.de/download/SHOW/thema_0905_autonome_nationalisten.pdf, maj 2009, s. 2.

⁸⁹ Zob. R. van Hüllen: *Autonome...*, [w:] A. Pfahl-Traughber (Hrsg.), *Jahrbuch...*, s. 199; J. Schwarzmeier, *Die Autonomen...*, s. 36.

⁹⁰ Tamże.

⁹¹ Bundesamt für Verfassungsschutz, *Autonome...*, s. 8.

⁹² Jak objaśnia jego sens R. von Hüllen: *u ekstremistycznej lewicy reprezentuje on anarchizm, okazjonalnie w czarno-czerwonej kombinacji – anarcho-syndykalizm [...], stanowiąc symbol dla destrukcyjno-negatywistycznych i często gotowych do przemocy poglądów*. Jego symboliczne znaczenia (egzystencjalizm, anarchia, protest, walka) w najlepszy sposób oddaje charakter Autonomistów (z wyjątkiem przypisanego temu kolorowi religijnego odwrócenia się od świata). Zob. R. van Hüllen: *Autonome...*, [w:] A. Pfahl-Traughber (Hrsg.), *Jahrbuch...*, s. 199-200; J. Schwarzmeier, *Die Autonomen...*, s. 33.

⁹³ Przejawia się ona głównie w ramach działalności antyfaszystowskiej, zawierając m.in. takie elementy jak: pięcioramienne gwiazdy, wysoko wyciągnięte pięści, piktogramy (przedstawiające chociażby postacie wrzucające swastykę do kosza na śmieci) oraz komiksowe figury (napadające z kijami baseballowymi na skinheadów). Zob. R. Hitzler, A. Niederbacher, *Leben in Szenen. Formen juvenile Vergemeinschaftung heute*, Wiesbaden 2010, s. 36.

⁹⁴ Zob. Bundesamt für Verfassungsschutz, *Autonome...*, s. 4; R. van Hüllen: *Autonome...*, [w:] A. Pfahl-Traughber (Hrsg.), *Jahrbuch...*, s. 198-200.

Największą trudność w oddaniu istoty politycznego fenomenu autonomicznego obozu stanowi jednak samo jego środowisko. O ile bez wątpienia Autonomistów można zaliczyć do skłonnych do stosowania politycznej przemocy przedstawicieli lewicowo-ekstremistycznego spektrum, o tyle dokonanie próby bliższej ich charakterystyki z racji niezwyklej heterogeniczności tego obozu stanowi ambitne i niejednoznaczne co do wyników zadanie. Dotychczasowe analizy sugerują nie do końca sprecyzowaną istotę tego wielodzinowego fenomenu. Jak pokazała jednak historia, ten nieokreślony charakter Autonomistów, balansujący pomiędzy „agresywną polityczną subkulturą” a nowym ruchem społecznym, okazał się ich największą siłą w przetrwaniu i rozwoju jako polityczna siła na skrajnej lewicy w RFN. Dlatego też, abstrahując od owocności ich przyszłych analiz naukowych, należy oczekiwać, iż jako „heroiczna wspólnota walki” nadal budzić będą sprzeczne emocje, a co za tym idzie niesłabnące zainteresowanie.

Tomasz Król – absolwent Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego

Abstrakt

Problematyka niemieckich Autonomistów, stanowiąca od wielu lat przedmiot zainteresowania tamtejszych badaczy ekstremizmu i politycznej przemocy, pozostaje zagadnieniem niemal całkowicie nieznanym na gruncie polskiej literatury naukowej. Celem niniejszego artykułu, stanowiącego podsumowanie dotychczasowego stanu badań w RFN, jest z jednej strony zapoznanie Czytelnika z genezą tego ekstremistycznego fenomenu, z drugiej – ukazanie jego specyfiki poprzez koncentrację na trzech, wyróżnionych przez autora, kryteriach jego oceny: ideologii, przyjętych formach działalności i stosowanej taktyki oraz stylu. Jednocześnie artykuł powinien zachęcić do bliższego przyjrzenia się Autonomistom przez polskich badaczy spektrów antydemokratycznych.

